

7. Соглашение о свободных складах и таможенной процедуре свободного склада (Заключено в г. Санкт-Петербурге 18 июня 2010 года) [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_102017.
8. Федеральный закон от 10 января 2006 года № 16-ФЗ «Об Особой экономической зоне в Калининградской области и о внесении изменений в некоторые законодательные акты Российской Федерации» [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_57687.
9. Касимбеков Р.К. Удосконалення правового регулювання митних процедур переробки в Митному союзі Республіки Білорусь, Республіки Казахстан і Російської Федерації : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.14 «Адміністративне право, фінансове право, інформаційне право / Р.К. Касимбеков. – Люберці, 2012 – 23 с.
10. Митний кодекс України // Офіційний вісник України. – 2012. – № 32. – Ст. 1175
11. О таможенном регулировании в Российской Федерации: Федеральный закон от 27 ноября 2010 года № 311-ФЗ [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://base.garant.ru/12180625>.
12. Приказ Федеральной таможенной службы от 15 июня 2011 года № 1243 «Об утверждении Порядка осуществления таможенными органами действий, связанных с выдачей разрешения на переработку товаров для внутреннего потребления, а также порядка отзыва и аннулирования разрешения на переработку товаров для внутреннего потребления» [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://rg.ru/2011/08/12/fts-dok.html>.
13. Постановление Правительства Российской Федерации от 12 июля 2011 года № 565 «Об утверждении перечня товаров, в отношении которых допускается переработка для внутреннего потребления» [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://rg.ru/2011/07/20/tovari-pererabotka-dok.html>.
14. Материалы заседания круглого стола 12 декабря 2013 года «Проблемы таможенного регулирования импорта зарубежных обрабатывающих центров и комплектующих для станкостроения в условиях членства России в Таможенном союзе и ВТО» // Умное производство. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.umpro.ru/templates/art_print.php?art_id_1=493.
15. Научно-практический комментарий к Таможенному кодексу Таможенного союза ЕВРАЗЭС / под ред. А.Н. Козырина // КонсультантПлюс [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://tksrf.ru/razdel-6/glava-36/st-264-tk-ts/kommentarii>.
16. Косов А.Г. Экономическая сущность таможенной процедуры переработки для внутреннего потребления / А.Г. Косов, И.Н. Новокшенов [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.pgplaw.ru/news/article/tamozhennaya-protsedura-pererabotki-dlya-vnutrennego-potrebleniya-stala-ekonomicheski-vygodnoy>.

УДК 34.07+342.9

УДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ НАДАННЯ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИМ ОСОБАМ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ

A LEGAL ADJUSTING IMPROVEMENT OF GRANT TO INWARDLY MOVED PERSONS THE ADMINISTRATIVE SERVICES IN SPHERE OF SOCIAL PROTECTION OF POPULATION

Міськевич А.В.,

*здобувач кафедри адміністративного та господарського права
Запорізького національного університету*

Стаття присвячена висвітленню особливостей правовідносин із надання адміністративних послуг у сфері соціального захисту на прикладі внутрішньо переміщених осіб. Запропоновано класифікацію таких послуг за етапами їх надання й можливістю реалізації. Проаналізовано правові засади надання внутрішньо переміщеним особам адміністративних послуг у сфері соціального захисту населення, розглянуто шляхи його вдосконалення.

Ключові слова: адміністративні послуги у сфері соціального захисту, внутрішньо переміщені особи, соціальні послуги.

В статье рассмотрены особенности правоотношений относительно предоставления административных услуг в сфере социальной защиты на примере внутренне перемещенных лиц. Предложена классификация таких услуг в зависимости от этапов их предоставления и возможности реализации. Проанализированы правовые основы предоставления внутренне перемещенным лицам административных услуг в сфере социальной защиты, а также рассмотрены возможные способы их усовершенствования.

Ключевые слова: административные услуги в сфере социальной защиты, внутренне перемещенные лица, социальные услуги.

In this article an author analyses the legal adjusting of grant administrative services in the sphere of social protection of population by the example of administrative services which get the inwardly moved persons. An author accents, that the receipt of state guarantees in relation to providing of the inwardly moved persons is possible exceptionally on condition of registering and registrations of residence.

Key words: administrative services in the field of social protection, internally displaced persons, social services.

Актуальність теми. У зв'язку з тимчасовою окупацією частини території України та проведенням антитерористичної операції кількість внутрішньо переміщених із тимчасово окупованої території й районів проведення антитерористичної операції осіб і постраждалих, які знаходяться в складних життєвих обставинах, має тенденцію до зростання, актуалізується питання їх соціального захисту, зокрема, через механізм надання адміністративних послуг.

Загальнотеоретичним питанням надання адміністративних послуг приділено увагу такими науковцями, як Н.Б. Болотіна, І.В. Венедіктова, Т.О. Коломоєць, А.Т. Комзюк, Є.О. Легеза, Г.М. Писаренко, М.Ф. Стахурський, В.П. Тимошук та інші науковці. Разом із тим питання надання адміністративних послуг у сфері соціального захисту населення, зокрема внутрішньо переміщеним із тимчасово окупованої території й районів проведення антитерористичної операції особам і постраждалим, які знаходяться в складних життєвих обставинах, не знайшло свого ґрунтовного теоретичного дослідження серед таких праць.

З огляду на зазначене метою статті є дослідження організаційних і правових засад удосконалення надання внутрішньо переміщеним особам адміністративних послуг у сфері соціального захисту. Досягненню поставленої мети сприятиме вирішення таких завдань: дослідити особливості правовідносин щодо надання адміністративних послуг, що розглядаються; охарактеризувати правове забезпечення таких послуг і можливі шляхи його вдосконалення; запропонувати можливий перелік адміністративних послуг у сфері соціального захисту, що надаються внутрішньо переміщеним особам.

Виклад основного матеріалу. Унаслідок соціального ризику, внутрішньо переміщені з тимчасово окупованої території й районів проведення антитерористичної операції особи, попри те що знаходяться в складних життєвих обставинах, повинні також оформлювати або відновлювати значну кількість документів, шукати житло, роботу, місце навчання тощо. Особливо цей процес ускладнюється для осіб, які зазнали комплекс соціальних ризиків, а саме: для інвалідів, чорнобильців тощо. Державна допомога зводиться за таких умов не лише до матеріальної підтримки, а й до забезпечення оперативного та зручного надання адміністративних послуг, зокрема, у сфері соціального захисту населення.

Правове регулювання надання адміністративних послуг у сфері соціального захисту населення, зокрема внутрішньо переміщеним особам, також важко охарактеризувати як системне й уніфіковане явище.

Право громадян України на соціальний захист, як і в більшості країн світу, задекларовано на конституційному рівні. Так, відповідно до статті 46 Конституції України, держава гарантує право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом [2]. Тобто,

законодавець під час створенні Основного Закону нашої держави підкреслив важливість для громадян забезпечення права на соціальний захист, а також невичерпність переліку соціальних ризиків, за яких таке право може виникнути. Сьогодення підтверджує правильність такого підходу, оскільки в умовах проведення антитерористичної операції виник новий прошарок населення, який потребує соціального захисту від держави, – громадяни України, які переміщуються з тимчасово окупованої території й районів проведення антитерористичної операції.

Гарантії дотримання прав, свобод і законних інтересів внутрішньо переміщених осіб встановлено Законом України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» від 20.10.2014 № 1706-VII [3]. Відповідно до статті 1 цього Закону, внутрішньо переміщеною особою є громадянин України, який постійно проживає в Україні, якого змусили або який самостійно покинув своє місце проживання в результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних виявів насильства, масових порушень прав людини й надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру. Важливим є те, що зазначені обставини вважаються загальновідомими й такими, що не потребують доведення, якщо інформація про них міститься в офіційних звітах (повідомленнях) Верховного Комісара Організації Об'єднаних Націй з прав людини, Організації з безпеки та співробітництва в Європі, Міжнародного Комітету Червоного Хреста і Червоного Півмісяця, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, розміщених на веб-сайтах зазначених організацій, або якщо щодо таких обставин уповноваженими державними органами прийнято відповідні рішення.

Отже, для гарантування прав, зокрема права на соціальний захист, внутрішньо переміщена особа має отримати відповідний статус і перебувати на обліку внутрішньо переміщених осіб. Тобто, уже на цьому етапі громадянин звертається до держави в особі уповноважених органів, які надають адміністративні послуги, щодо отримання статусу внутрішньо переміщеної особи та забезпечення дотримання прав, свобод і законних інтересів, які гарантуються особам із відповідним статусом.

Право внутрішньо переміщених осіб на отримання адміністративних послуг за місцем перебування закріплено частиною 1 статті 9 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» від 20.10.2014 № 1706-VII [3].

Загальні засади надання адміністративних послуг визначено Законом України «Про адміністративні послуги» від 06.09.2012 № 5203-VI [4]. У зазначеному Законі адміністративні послуги визначаються як результат здійснення владних повноважень суб'єктом надання адміністративних послуг за заявою фізичної або юридичної особи, спрямований на набуття, зміну чи припинення прав і/або обов'язків такої особи відповідно до закону.

Згідно з реєстром адміністративних послуг місцевих державних адміністрацій та органів місцевого

самоврядування (у розрізі адміністративно-територіальних одиниць), який висвітлений на офіційному сайті Міністерства економічного розвитку і торгівлі, у трьох областях (Волинській, Івано-Франківській і Сумській) до адміністративних послуг, що надаються внутрішньо переміщеними особам, виокремлено лише одну послугу – видання довідки про взяття на облік осіб, які переміщуються з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції [5].

Законом України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» від 20.10.2014 № 1706-VII суб'єктом надання такої послуги визначено структурний підрозділ місцевої державної адміністрації з питань соціального захисту населення (частина 8 статті 4). Водночас у частині 9 статті 4 цього Закону зазначено, що порядок збирання й оброблення даних, оформлення та видання довідки й форма її зразка затверджуються Кабінетом Міністрів України [3]. На виконання законодавчого положення Постановою Кабінету Міністрів України «Про облік внутрішньо переміщених осіб» від 01.10.2014 № 509 затверджено Порядок оформлення та видання довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи [4]. Зазначеним Порядком, з одного боку, дещо звужується коло суб'єктів надання адміністративної послуги, видання довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи, визначених на законодавчому рівні, і зазначено, що такими суб'єктами є структурні підрозділи з питань соціального захисту населення лише районних і районних у місті Києві держадміністрацій. Разом із тим, як зазначено вище, Законом визначено суб'єктом надання такої послуги структурний підрозділ з питань соціального захисту населення будь-якої місцевої державної адміністрації.

З іншого боку, коло суб'єктів надання зазначеної адміністративної послуги внутрішньо переміщеним особам пунктом 2 Порядку розширено за рахунок виконавчих органів міських, районних у містах (у разі утворення) рад. Крім того, Порядком передбачено, що коли внутрішньо переміщена особа розміщується регіональним штабом з питань, пов'язаних із соціальним забезпеченням громадян України, які переміщуються з тимчасово окупованої території й районів проведення антитерористичної операції, заява про отримання довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи подається посадовій особі уповноваженого органу, залученій у встановленому порядку до участі в роботі такого регіонального штабу. Семантично зазначена норма викладена імперативно, тобто не допускає з боку внутрішньо переміщеної особи, яка розміщується регіональним штабом, можливості вибору суб'єкта надання адміністративної послуги видання довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи. Додатково в пункті 2 Порядку визначено суб'єктом надання розглядуваної адміністративної послуги працівників житлово-експлуатаційних організацій або уповноважених осіб, визначених виконавчими органами сільських і селищних рад, за погодженням із уповноваженим органом [4].

Така неузгодженість правових норм законодавчого акта і прийнятого на його виконання підзаконного нормативного акта на практиці може призвести не до спрощення механізму надання адміністративної послуги, чого вимагає Закон України «Про адміністративні послуги», а, навпаки, до необґрунтовано затягування процесу. Законом України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» від 20.10.2014 № 1706-VII передбачено, що закони та інші нормативно-правові акти України діють у частині, що не суперечить цьому Закону (частина 2 статті 20) [3]. А це свідчить про недієвість положень Порядку оформлення і видачі довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України «Про облік внутрішньо переміщених осіб» від 01.10.2014 № 509, щодо визначення кола суб'єктів надання адміністративної послуги видання довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи в частині, що суперечить Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» від 20.10.2014 № 1706-VII.

Крім того, зазначеним Законом не передбачено компетенцію Кабінету Міністрів України визначати коло суб'єктів надання розглядуваної адміністративної послуги, а лише визначено обов'язок затвердити порядок збирання та оброблення даних, оформлення й видання довідки та форму її зразка (частина 10 статті 4) [3].

Щодо необхідності розширення або звуження кола суб'єктів надання адміністративної послуги видання довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи зауважимо, що зазначене може призвести до неузгодженості дій серед значного кола суб'єктів і ускладнить контроль за діяльністю суб'єктів публічної адміністрації щодо надання розглядуваної адміністративної послуги у сфері соціального захисту внутрішньо переміщених осіб. Натомість спрощенню механізму надання такої послуги сприятиме не розширення кола суб'єктів її надання, а пришвидшення запуску та/чи вдосконалення роботи Єдиного державного порталу адміністративних послуг і Єдиної інформаційної бази даних про внутрішньо переміщених осіб – громадян України, які переселилися з тимчасово окупованої території України й районів проведення антитерористичної операції в інші регіони; покращення роботи центрів надання адміністративних послуг, зокрема, шляхом надання електронних послуг; затвердження переліку адміністративних послуг у сфері соціального захисту населення, серед яких варто передбачити, зокрема, надання адміністративних послуг соціального захисту внутрішньо переміщеним особам тощо.

Необхідно зазначити, що Законом України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» від 20.10.2014 № 1706-VII суб'єктів-споживачів адміністративної послуги видання довідки про взяття на облік внутрішньо переміщених осіб класифіковано на дві групи за критерієм дієздатності, що визначає особливості правовідносин щодо порядку надання відповідної адміністративної послуги (час-

тина 4 статті 4) [3]. Так, якщо суб'єктом-споживачем розглядуваної адміністративної послуги є дієздатна особа, вона може звернутися за послугою лише особисто, тобто суб'єкт-споживач є і суб'єктом звернення водночас. Натомість суб'єкти-споживачі адміністративної послуги другої групи, якими визначено дітей, дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, недієздатних осіб або осіб, дієздатність яких обмежено, можуть звернутися з приводу надання адміністративної послуги виключно через спеціального суб'єкта звернення – законного представника. У разі відсутності законного представника в дітей-сиріт або дітей, позбавлених батьківського піклування, чи прибуття дітей без супроводження суб'єктом звернення визначено орган опіки та піклування, розташований за місцем виявлення таких дітей.

Положення про суб'єкта звернення з приводу надання адміністративної послуги видання довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи для малолітніх, неповнолітніх дітей, які переміщуються без супроводу батьків, дещо розтлумачено й розширено в абзаці 2 пункту 2 Порядку оформлення і видачі довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України «Про облік внутрішньо переміщених осіб» від 01.10.2014 № 509 [6]. Так, відповідно до Порядку, законним представником дитини-сироти або дитини, позбавленої батьківського піклування, є один із опікунів, піклувальників, прийомних батьків, батьків-вихователів, адміністрація закладу охорони здоров'я, навчального або іншого дитячого закладу, у якому постійно проживала дитина. Додатково зазначено, що суб'єктом звернення з приводу отримання довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної дитини без супроводження законного представника є служба у справах дітей районної, районної в м. Києві держадміністрації, виконавчого органу міської, районної в місті ради, що розташована за місцем виявлення такої дитини.

Отже, Порядком звужується коло визначених на законодавчому рівні суб'єктів звернення з приводу надання дитині, яка перебуває без супроводження законного представника, адміністративної послуги, що розглядається, і зазначено, що такими суб'єктами є служба у справах дітей районної, районної в м. Києві держадміністрації, виконавчого органу міської, районної в місті ради. Водночас, як зазначено вище, Законом визначено суб'єктом звернення органи опіки та піклування, які можуть здійснювати свою діяльність зокрема, але не виключно через служби у справах дітей [7; 8].

Разом із цим Порядок не містить положень щодо суб'єктів звернення з приводу надання адміністративної послуги видання довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної недієздатної особи або особи, дієздатність якої обмежено.

Ураховуючи наявність неузгодженості зазначених положень щодо визначення суб'єктів звернення та суб'єктів надання адміністративної послуги, видання довідки про взяття на облік внутрішньо

переміщених осіб, закріплених у Законі України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» від 20.10.2014 № 1706-VII та Порядку оформлення і видачі довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України «Про облік внутрішньо переміщених осіб» від 01.10.2014 № 509, необхідно відзначити пункт 7 Порядку, яким передбачено обов'язок посадової особи-суб'єкта надання адміністративної послуги під час видання довідки поінформувати внутрішньо переміщену особу, яка береться на облік, про можливості розв'язання проблем, пов'язаних із соціальним захистом, зокрема з відновленням соціальних виплат, про необхідність відкриття поточного рахунка в уповноваженому банку для набуття права на грошову допомогу, надати інформацію про місцезнаходження місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та найближчих установ уповноваженого банку [6]. Законодавче закріплення такого положення слугувало б додатковою гарантією соціального захисту внутрішньо переміщених осіб, а також спришвидненню їх адаптації в суспільстві.

Статтею 9 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» від 20.10.2014 № 1706-VII передбачено право внутрішньо переміщених осіб на отримання соціальних і адміністративних послуг за місцем перебування. Фактично більшість адміністративних послуг для таких осіб стають обов'язком, оскільки, не реалізувавши право на них, особа позбавляється можливості реалізувати право на соціальні послуги, тому що останнє можливо здебільшого за наявності адміністративного акта за результатом отримання адміністративної послуги.

Так, на етапі відновлення втрачених документів внутрішньо переміщена особа має право на отримання таких адміністративних послуг, які можна зарахувати до сфери соціального захисту внутрішньо переміщених осіб, у силу особливого становища суб'єкта-споживача послуги: видання тимчасового посвідчення, що підтверджує особу громадянина України; видання дублікату свідоцтва про народження; видання дублікату довідки про присвоєння реєстраційного номера облікової картки платника податків тощо. Необхідно підкреслити, що особа позбавлена можливості реалізувати право на отримання статусу внутрішньо переміщеної особи до відновлення документів, що посвідчують її особу й підтверджують громадянство України, оскільки Законом України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» від 20.10.2014 № 1706-VII зазначену обставину передбачено серед підстав для відмови у виданні довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи (пункт 3 частини 11 статті 4) [3].

Етап отримання статусу внутрішньо переміщеної особи та реєстрації її фактичного місця проживання може включати такі адміністративні послуги у сфері соціального захисту внутрішньо переміщеної особи: видання довідки про взяття на облік

внутрішньо переміщеної особи; реєстрація її місця проживання; видання дубліката такої довідки; продовження дії довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи; унесення запису про скасування дії такої довідки; видання довідки про зміну місця проживання; видання довідки про зміни в складі сім'ї у зв'язку з народженням дитини (або іншими обставинами) тощо. При цьому адміністративна послуга у вигляді поставлення відмітки про реєстрацію місця проживання внутрішньо переміщеної особи належить до сфери соціального захисту населення, оскільки, відповідно до статті 7 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» від 20.10.2014 № 1706-VII, лише зареєстрованим внутрішньо переміщеним особам державою забезпечуються права на зайнятість, пенсійне забезпечення, загальнообов'язкове державне соціальне страхування, соціальні послуги, освіти [3]. Необхідно підкреслити, що гарантії забезпечення прав внутрішньо переміщеним особам передбачено лише за умови їх реєстрації, а реєстрація можлива лише щодо осіб, узятих на відповідний облік.

Зрештою, на етапі отримання адміністративних послуг у сфері соціального захисту внутрішньо переміщених осіб, що передбачено статтею 9 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» від 20.10.2014 № 1706-VII і можливо за умови отримання довідки про взяття на облік внутрішньо переміщених осіб, ця особа може отримати такі послуги: перереєстрація безробітного, якого надалі зареєстровано як внутрішньо переміщену особу; реєстрація (взяття на облік) безробітним внутрішньо переміщеної особи, яка звільнилася з роботи (припинила інший вид зайнятості),

за відсутності документів, що підтверджують факт звільнення (припинення зайнятості), періоди трудової діяльності й страхового стажу; реєстрація (взяття на облік) як громадянина пенсійного віку, особи з інвалідністю, дитини-інваліда та іншої особи, котра перебуває в складних життєвих обставинах, яку зареєстровано внутрішньо переміщеною особою тощо. Необхідно підкреслити, що отримання зазначених адміністративних послуг соціального захисту внутрішньо переміщеними особами надасть їм право на отримання соціальних послуг, оскільки підтверджує «подвійний» статус громадянина: як внутрішньо переміщеної особи, з одного боку, та особи з інвалідністю, дитини-інваліда тощо – з іншого.

Висновки. Дослідження свідчить про навантаження внутрішньо переміщених із тимчасово окупованої території й районів проведення антитерористичної операції осіб і постраждалих не лише складними життєвими обставинами, а й необхідністю отримання значної кількості адміністративних послуг, що надаються різними суб'єктами публічної адміністрації; кожна з послуг має заявничий характер і передбачає необхідність підготовки пакета документів. Зрештою, бій за виживання для таких осіб продовжується, що свідчить про необхідність удосконалення механізму надання внутрішньо переміщеним особам послуг, зокрема адміністративних, у сфері їх соціального захисту шляхом удосконалення правового регулювання в цій сфері. Зазначене не лише сприятиме підтриманню та соціальній адаптації громадян України, які переселилися з тимчасово окупованої території й районів проведення антитерористичної операції в інші регіони України, а й підвищенню довіри всього населення до влади.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Інформація про надання послуг державної служби зайнятості внутрішньо переміщеним особам [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dcz.gov.ua/statdatacatalog/document?id=351059/>.
2. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
3. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб : Закон України від 20.10.2014 № 1706-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1706-18>.
4. Про адміністративні послуги : Закон України від 06.09.2012 № 5203-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5203-17>.
5. Реєстр адміністративних послуг місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування (у розрізі адміністративно-територіальних одиниць) / Міністерство економічного розвитку і торгівлі України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&tag=ReiestrAdministrativnikhPoslug>.
6. Про облік внутрішньо переміщених осіб : Постанова Кабінету Міністрів України від 01.10.2014 № 509 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/509-2014-%D0%BF>.
7. Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей : Закон України від 24.01.1995 № 20/95-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/20/95-%D0%B2%D1%80>.
8. Питання діяльності органів опіки та піклування, пов'язаної із захистом прав дитини : Постанова Кабінету Міністрів України від 24.09.2008 № 866 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/866-2008-%D0%BF>.